

De afkalving van de grondrechten

Philip Bakker, 5 april 2021

Met het aannemen van de corona-wet staan de grondrechten in Nederland momenteel onder druk. Er zijn – wat bijna niemand weet – een aantal grondwetswijzigingen in voorbereiding (www.denederlandsegrondwet.nl). Zeven daarvan zijn ingediend door het kabinet van de regering Rutte.

Om het denken over vrijheid te verhelderen en uiting te geven aan mijn bezorgdheid, geef ik hieronder een overzicht van de zeven niveaus van vrijheid, zoals ze volgens mij kunnen worden onderscheiden.

Het hoogste niveau, 'het 'Mandaat van de Hemel'', bestaat niet in onze huidige wereld. Die gedachte is in China ontwikkeld tussen 1600-256 vóór Christus.

Het tweede niveau heeft bestaan als de Amerikaanse grondwet van 1787, maar is afgekalfd naar het derde niveau, de huidige Amerikaanse constitutie.

Dreigen de Nederlandse burgerlijke vrijheden af te kalven van het vierde niveau naar het vijfde of zesde?

Zeven niveaus van vrijheid

#	Vrijheidsniveau voor burgers
1.	Het Mandaat van de Hemel (Tiānmìng, Wikipedia) is ontwikkeld door o.a. Confucius (Wikipedia) en Mencius (Wikipedia). Een heerser mag regeren als 'zoon van de hemel' (Tianzi, Wikipedia), en kan deze gunst ook verliezen als duidelijk is dat het 'mandaat van de hemel' is verloren, en ook de gunst van het volk. Als een regering onrechtvaardig is, erkent Mencius het recht op rebellie. Een klassieke Chinese visie uit de tijd van 1600 - 256 vóór Christus.
2.	De Amerikaanse grondwet (Constitution, Wikipedia) van 1787, met 'onvervreembare rechten' voor burgers – 'We the People', de Bill of Rights (Wikipedia).
3.	De huidige Amerikaanse <i>Constitution</i> met afgekalde grondrechten, met meer privileges verleend door de overheid. Privileges zijn geen rechten.
4.	Nederlandse grondwet van 1815 (Wikipedia): stevig verankerde rechten en privileges. Dit zijn geen 'onvervreembare rechten' zoals bij de Amerikaanse grondwet van 1787.
5.	Huidige Nederlandse grondwet: inperking van rechten op meerdere manieren.
6.	Grondwetten met steeds minder grondrechten en ook minder privileges
7.	Dictatuur (Wikipedia): geen rechten, eventueel privileges. De staat bepaalt alles op aarde en 'onder de hemel'.

Volgens bovenstaand overzicht bevindt Nederland zich op het vierde niveau van vrijheid en lijken we af te glijden naar het vijfde niveau.

Door het ontbreken in Nederland van een constitutioneel toetsingsrecht hoeven nieuwe wetten in Nederland niet te worden getoetst aan de grondwet. In 2015 (www.mr-online.nl)

hebben regering en parlement hierover al een waarschuwing gekregen van Alex Brenninkmeijer, de toenmalige nationale ombudsman ([Wikipedia](#)): *“Als je wetten niet aan de grondwet mag toetsen, en je ziet daarnaast dat er maar zelden een rechtszaak over de grondwet zelf gaat, dan is onze grondwet dus zo dood als een pier.”*

Door het ontbreken van een constitutioneel toetsingsrecht hoeven nieuwe wetten in Nederland niet te worden getoetst aan de grondwet. Is het niet aan de tijd dat hier verandering in komt? Wat probeert de regering te bereiken met [de beoogde grondwetswijzigingen](#)?

De functie van de media is het publiek een breed scala te bieden aan wat er leeft bij de regering, in de politiek en in de samenleving. Doen de media dit of zijn ze meer een spreekbuis van de overheid?

Afkalving van de vrijheid. Hoe bewerkstelligt de overheid dit?

Op verschillende manieren zijn in de geschiedenis van de mensheid de vrijheden en rechten van mensen ingeperkt.

1. Beperken van rechten.
2. Rechten omzetten naar privileges ([Wikipedia](#)). Privileges zijn gunsten verleend door de overheid, die ze ook weer kan intrekken als het haar uitkomt.
3. Nieuwe wetten niet toetsen aan de Grondwet.
4. De Grondwet negeren.
5. Onder de radar de scheiding van wetgevende, uitvoerende en rechtsprekende macht (trias politica, [Wikipedia](#)) opheffen. Deze vormt het fundament van de moderne rechtstaat. De trias politica zorgt voor de balans in macht en tegenmacht.
6. Nationale grondwetten ondergeschikt maken aan internationale en/of transnationale wetgeving zonder democratische besluitvorming.
7. Controle uitoefenen op burgers met meer regelgeving onder het mom van transparantie.
8. Burgers verleiden tot participatie, zoals ook de Sovjet-regering ([Wikipedia](#)) deed in de 20^e eeuw, met overlegstructuren zonder democratisch beslissingsrecht.
9. Burgers via de massamedia verleiden tot heftige maatschappelijke discussies over recht en onrecht, zonder dat zij op de hoogte zijn van belangrijke juridische achtergronden. Dit alles versterkt de polarisatie ([Wikipedia](#)) in de samenleving. Een belangrijke rol spelen hierin ngo's ([Wikipedia](#)) en foundations. Sluipenderwijs kan dit leiden tot meer regelgeving en minder vrijheden, rechten en privileges.

Op weg naar vrijheid

De wetgevende macht ligt bij het parlement. Door de gekozen volksvertegenwoordigers kunnen wetten kunnen worden aangenomen, gewijzigd, afgeschaft of buiten werking gesteld. Voor een wakker parlement dat zich in onze democratie bewust is van haar belangrijke taak, biedt dit gegeven boeiende perspectieven.

Drs. Philip Bakker (1965)
Sociaal geograaf, informatiemanager
www.vertrouwen2-0.nl